

2. Григорович Т., Кравець В. Використання системи координат під час визначення ідентифікаційних ознак у почеркознавчій експертизі підписів. *Криміналістичний вісник*. 2019. № 1. 115 с. (2019).
3. Меленевська З, Свобода Є. Альбом загальних та окремих ознак підпису: навчально-методичний посібник. Київ: 2012. 82 с.
4. Мороз С., Кравець В. Визначення ідентифікаційних ознак підписів за розміщенням «особливих» точок. *Криміналістичний вісник*. 2017. № 28. 160 с.

УДК 343.98:340.134(477)(100)

Хома В. В.

*доктор філософії в галузі біології,
судовий експерт сектору фізико-хімічних досліджень
відділу досліджень матеріалів, речовин і виробів,
Тернопільський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України*

Правове забезпечення проведення судової експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів та прекурсорів в Україні

Зростання рівня незаконного обігу наркотичних засобів та поява нових психоактивних речовин потребують не лише вдосконалення механізмів правоохоронної діяльності, а й належного правового забезпечення експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (далі експертиза НЗПРАП). Адже вона відіграє важливу роль у процесі розслідування та судового розгляду таких злочинів, дозволяє точно визначити склад, кількість та природу вилучених речовин, що є необхідним для кваліфікації злочину та винесення справедливого судового вироку [1]. Значна кількість організованих злочинних груп з незаконного обігу наркотичних засобів є транснаціональними. Тому важливою складовою є інтеграція міжнародного законодавства у національну правову систему [7]. Відповідно метою роботи стало дослідити взаємозв'язок правового регулювання проведення експертизи НЗПРАП в Україні з міжнародним законодавством.

У Міжнародному законодавстві з питань організаційно-правових засад протидії наркозлочинності фундаментальними є Конвенції Організації Об'єднаних Націй (далі ООН): Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями), Конвенція про психотропні речовини 1971 року, Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року, які встановлюють правила контролю за обігом, виробництвом та торгівлею наркотичних засобів та психотропних речовин, визначають перелік наркотичних засобів, психотропних речовин та їх класифікацію залежно від небезпечності та негативного впливу на здоров'я людини, передбачають створення Міжнародного Комітету з контролю за наркотиками, визначають відповідальність держав-учасниць ООН за забезпечення використання наркотичних засобів та психотропних речовин у саме у медичних та наукових цілях [4, 5, 6].

Конвенції стали основою для формування національних законів щодо наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у багатьох країнах, зокрема у 1964 р. Україна, як суб'єкт ООН, ратифікувала Єдину конвенцію 1961 р., в 1978 р. – Конвенцію 1971 р., а в 1991 р. – Міжнародну конвенцію ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року.

Правову основу експертизи НЗПРАП в Україні можна поділити на дві групи. Перша група – це нормативні документи, які визначають процесуальні особливості призначення, проведення, оформлення результатів і використання судової експертизи [8]. До них належать Конституція України, Закон України «Про судову експертизу», Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Наказ Міністерства юстиції України від 8.10.1998 р. №53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень», Наказ Служби безпеки України від 29.05.2015 р. №371 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України», Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7.07.2017 р. №591 «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України», Постанова пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. №8 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах», Наказ Міністерства юстиції України від 02.10.2008 №1666/5 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз». Друга група – це нормативні документи, які визначають приналежність речовин до наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також регулюють будь-які дії з підконтрольними речовинами та в основі яких покладені положення зазначених вище Конвенцій ООН, до них належать Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 №770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», Наказ МОЗ України від 01.08.2000 №188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу», Наказ МВС України від 29.01.2018 №52 «Про затвердження Вимог до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин», Наказ МВС України від 10.09.2009 № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС».

На основі чинного законодавства розроблені міжнародні та національні стандарти, які встановлюють загальні принципи або характеристики, що стосуються певного виду діяльності чи її результатів. Згідно ДСТУ 9269:2023 судова експертиза НЗПРАП – це дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів на основі спеціальних знань

для фахового висновку щодо питань, які є чи будуть предметом судового розгляду [3]. Дані дослідження передбачають лабораторні випробовування, тому одним із основних міжнародних стандартів для проведення експертизи НЗПРАП є ISO/IEC 17025, який визначає вимоги до компетентності та функціональності установ та лабораторій, що проводять вимірювання та аналіз. Цей стандарт визнається у всьому світі та став основою для багатьох національних систем акредитації. Саме відповідність установи яка проводила експертизу НЗПРАП даному стандарту є однією з умов визнання результатів експертизи у інших країнах [2], зокрема у транснаціональних кримінальних справах пов'язаних з наркоторгівлею.

Отже, правове забезпечення судової експертизи НЗПРАП базується на поєднанні національного законодавства, міжнародних конвенцій та стандартів. Це дозволяє забезпечити надійність доказів, об'єктивність розслідування та ефективність кримінального судочинства в справах, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Донцов Д., Матвеевський О.В., Позігун І.О., Саїнчин, С.О. Призначення та проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень про наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори: постановка проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. С. 639-643. DOI:10.32782/2524-0374/2024-10/152.
2. ДСТУ 9269:2023. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2023-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2023. 28 с.
3. ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019. Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій Чинний від 23.12.2019. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019. 23 с.
4. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року зі змінами, внесеними згідно з Протоколом 1972 року про внесення змін до Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року: Міжнародний документ від 30.03.1961 (ратифікована Україною – 27.09.2001). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_177
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року: Міжнародний документ від 20.12.1988 (ратифікована Україною 25.04.1991). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096
6. Конвенція про психотропні речовини 1971 року: Міжнародний документ від 21.02.1971 (ратифікована Україною 27.10.1978). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text
7. Конопельський В. Я. Міжнародна практика запобігання незаконному обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Том 2, Вип. 81. С. 284-290.
8. Хомутенко В., Хомутенко А. Нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності в Україні: недоліки та напрямки їх усунення. *Юридичний вісник*. 2022. Вип. 3. С. 64-73. DOI: 10.32782/yuv.v3.2022.9